

John Lewis Gaddis, *The Cold War: A New History*,
New York 2005, Penguin Press, 334 s.,
ISBN 978-0-14-303827-6

John Lewis Gaddis požívá zasloužené reputace nekorunovaného krále historiků studené války. Potvrdil ji i svou vynikající popularizující syntézou dějin studené války, kterou vydal v roce 2005 a za níž v roce 2006 obdržel Knižní cenu Harryho S. Trumana. Jeho status jednoho z předních amerických humanitních vědců dokládá i udělení National Humanities Medal prezidentem Bushem v roce 2005. Již třicet pět let, od prvního vydání svého debutu *The United States and the Origins of the Cold War, 1941-1947* (1972),¹ patří Gaddis mezi těch několik historiků, kteří o komplexní problematice studené války dokážou psát jasným, srozumitelným a přitom naprosto přesným jazykem. V recenzované publikaci, shrnující celoživotní výsledky jeho bádání a určené pro nejširší publikum, tomu ani nemůže být jinak, nechce-li se autor blamovat. Přes všechnu popularnost a čtivost však jeho práce nepostrádá analytickou hloubku i nové závěry, jež vybízejí ke kritickému čtení.

Gaddis vstoupil do živé debaty o studené válce na počátku 70. let, poté co si i historiografie tohoto oboru prošla svou revolucí 60. let. Během ní tzv. revizionisté, zcela v duchu tehdejších sebekritických nálad Západu, revidovali závěry do té doby převládající tzv. ortodoxní (tradicionalistické) školy. Klíčovou otázkou bádání se tehdy zdálo být, kdo za studenou válku může, kdo zapříčinil proměnu válečné společenství mezi USA a SSSR ve vyhrocený ideologický globální konflikt, který hrozil každou chvíli přerůst v ozbrojený střet (se zcela fatálními důsledky kvůli vlastnictví jaderných zbraní oběma mocnostmi). Ortodoxní škola pravila, že za to může Stalin a SSSR, revizionisté 60. let hledali primárního viníka v USA.

Gaddisova zmiňovaná kniha z roku 1972 o počátcích studené války pak tvoří základní text tzv. post-revizionistické školy. Gaddis přijímá některá kritická východiska revizionistů a zkoumá i americkou diplomacii tázavým pohledem, bez obav (vlastních některým ortodoxním), zda jeho *vědecké* závěry nemohou obsahovat *politické* implikace. Možná přesnější označení jeho prací by však bylo post-ortodoxní. S tradiční školou se totiž Gaddis shoduje v tom, že za rozhodujícího činitele považuje Stalinovu neschopnost překročit svá ideologická omezení a paranoidními představami formovanou politiku, ať domácí či zahraniční: „Dokud vládl Sovět-

1 JOHN LEWIS GADDIS, *The United States and the Origins of the Cold War, 1941-1947*, New York 1972.

skému svazu Stalin, byla studená válka nevyhnutelná.² Gaddis také nikdy rozhodně nepřekračuje nebezpečnou linii morálního rovnítka mezi SSSR a Stalinem na jedné straně a USA a Trumanem (event. dalšími vůdci obou zemí) na straně druhé, kterou často pokoušeli právě revizionisté. Jak dokazuje Gaddis ve výkladu své filozofie historiografie *The Landscape of History: How Historians Map the Past* (2002),³ historikové nesmějí sklouznout k a-morálnosti svých tvrzení a měli by ve svých pracích „činit i morální závěry“.⁴ Uvědomuje si, že se tím odlišuje od postulatů Marka Blocha i E. H. Carra, jejichž inspirací svou historiografickou studii rámuje, avšak soudí, že právě tragédie 20. století (šoa, Gulag) činí nemožným tvářit v tvář obdobným zločinům zachovávat blazeovanost odstupujícího vědce. Gaddis proto revizionisty opět reviduje – podle něj je právě z tohoto důvodu propast mezi Stalinem (se všemi jeho zločiny) a Trumanem nepřekonatelná žádným věcným, objektivním hodnocením jejich politik.⁵

Co je tedy nového v Gaddisově nové historii studené války (a pomíňme vůbec nejpravděpodobnější možnost, že podtitulek jeho práce je výsledkem pouze nakladatelského rozhodnutí a tlaku)? Její novost můžeme poměřit s předchozí vynikající Gaddisovou studií *We Now Know: Rethinking Cold War History*,⁶ která v roce 1997 shrnovala závěry, k nimž historiografie studené války došla po uvolnění části materiálů ze sovětských a východoevropských archivů, jež byly do té doby pro západní bádání nepřístupné. I zde název *Ted' již víme* zní poněkud sebevědomě (a opět zavání nakladatelským tlakem na prodejný obal), Gaddis jej proto již v předmluvě podrobuje „dekonstrukci“.⁷

Gaddisova nová historie studené války, o necelou dekádu mladší, na rozdíl od *We Now Know* pokrývá celou epochu od počátku studené války až do pádu SSSR v roce 1991. *We Now Know* je odbornější studie, která se na větší ploše věnuje jen událostem do karibské krize v roce 1962. V její závěrečné kapitole *The New Cold War History: First Impressions*⁸ však Gaddis formuluje několik hypotéz, jež bude muset podle něj další výzkum ověřit. Podívejme se proto na ně a na to, nakolik je v *The Cold War: A New History* shledává platnými.

2 JOHN LEWIS GADDIS, *We Now Know: Rethinking Cold War History*, Oxford-New York 1997, s. 292.

3 JOHN LEWIS GADDIS, *The Landscape of History: How Historians Map the Past*, Oxford-New York 2002.

4 J. L. GADDIS, *The Landscape of History: How Historians Map the Past*, s. 147.

5 K tomuto problému obecněji srov. též Gaddisovu studii *On Moral Equivalency and Cold War History*, *Ethics and International Affairs* 1/1996, s. 131-148.

6 JOHN LEWIS GADDIS, *We Now Know: Rethinking Cold War History*, Oxford-New York 1997.

7 J. L. GADDIS, *We Now Know: Rethinking Cold War History*, s. VIII.

8 J. L. GADDIS, *We Now Know: Rethinking Cold War History*, s. 281- 295.

První Gaddisova hypotéza z poloviny 90. let pravila, že „diverzifikace moci utvářela průběh studené války více než rovnováha moci“. Podle druhé (vpravdě spíše post-revizionistické než post-ortodoxní), „Spojené státy a Sovětský svaz vytvořily po druhé světové válce impéria, byť ne stejného typu.“ Další jeho závěr byl, že „mnoho lidí vnímalo studenou válku jako souboj dobra a zla, ačkoliv to tak historikové jen zřídka kdy popisovali“. Začtvrté, demokracie byly účinnější než autokracie „v udržování koalic“ a v kontrastu k demokratickému realismu „marxismus-leninismus během studené války živil autoritativní romantismus“. A zapáté, na druhou klíčovou otázku celého oboru (vedle tázání po počátcích studené války), tedy proč studená válka trvala tak dlouho, nabízí pak Gaddis hypotézu, že „nukleární zbraně vyměnily ničivou sílu za trvalost“.

Svou novou práci strukturuje Gaddis v prologu, sedmi kapitolách a epilogu nezávisle na svých starších hypotézách, rozvedení některých motivů je však možno pozorovat. Základní tezi o větší váze diverzifikace moci než tradičně zdůrazňované rovnováhy moci na průběh studené války se Gaddis věnuje nejsoustavněji ve 4. kapitole, nazvané „The Emergence of Autonomy“. Tyto počátky datuje už do 50. let a tematizuje je jak na tzv. hnutí nezúčastněných, tak na problémech obou velmocí se svými německými klientskými státy. Podle něj jak Ulbricht, tak Adenauer dokázali své patrony nakonec přimět k tomu, aby to byli oni sami, a nikoli velmocensťi protektoři, kdo v principu určovali německou politiku. Hlavní motiv – tedy jak slabší spojenci určují, co nakonec udělá silnější protektor – pak rozvádí na příkladu „nejobtížnějších spojenců“, kterými byly pro USA de Gaullova Francie a pro SSSR Mao Ce-tungova ČLR. Oběma šlo podle něj o „rozbití bipolárního mezinárodního systému“. Na základě současných Gaddisových rozborů je proto možné souhlasit s tím, že tato diverzifikovanost moci skutečně utvářela průběh studené války více než rovnováha moci mezi oběma centry bipolarity – ovšem jde opravdu „jen“ o *průběh* událostí této epochy, nikoli o její podstatu. Ta byla nejspíš přece jen vtělena do bipolárního soupeření dvou velmocí, v jejímž rámci každý z obou pólů různým způsobem pacifikoval střední mocnosti z vlastního tábora, eventuálně se pokoušel (mimo jiné v Kissingerově triangulární teorii) využít rozporů v protivném táboře k odlákání jednoho aktéra do nezávislé pozice, eventuálně až k tiché alianci proti bývalému protektorovi.

„Imperiální“ tezi, jejíž navržení, pokud jde o USA, překvapí u Gaddise, ale tvoří jednu ze základů myšlení revizionistů, pak autor ve své nové práci nijak neakcentuje. Naopak, zdá se, že ji opustil jako nedostatečně nosnou. Místo toho, především na příkladu důsledků vietnamské války pro americkou politiku, dokazuje, jak sílilo v USA přesvědčení, že „vláda zákona – nebo alespoň základních standardů lidské slušnosti – by měla ovládat též chování států“.⁹ „Opětne sladění americké strategie

s legálními a morálními principy“, které vidí již v polovině 70. let za Forda a posléze za Cartera a v jiné podobě pak především za Reagana, se zdá být nyní pro Gaddise podstatnější než jeho post-revizionistická imperiální teze z roku 1997. Gaddis tak v minulé dekádě nadhodil a nyní opustil námět, který se mezitím stal standardní součástí veřejné debaty o USA jako „imperiální mocnosti“, jak o tom svědčí práce tak rozdílných autorů, jakými jsou skotský historik Niall Ferguson, marxisté Michael Hardt a Antonio Negri či izolacionistický americký politik Patrick Buchanan.¹⁰

Rozhodně však zdůrazňuje svůj další námět z *We Now Know*, a tím je vnímání studené války jako souboje dobra a zla. Dokonce je možné říci, že tento úhel pohledu prochází celou prací jako její leitmotiv. Vrcholu pak dosahuje v 6. kapitole, nazvané „Actors“, tedy česky aktéři, ale i – herci. Gaddis zvýrazňuje, že dva z jeho hlavních hrdinů, tedy Ronald Reagan i papež Jan Pavel II., bývali v mládí herci, a tomuto jejich hereckému talentu a vnímání politiky jako divadelního prostoru přičítá jejich bezkonkurenční práci s veřejnými symboly či aranžování politických gest nikoliv v pokleslé podobě PR a „spin doktorů“ 90. let, nýbrž v prapůvodním smyslu politiky jako veřejné činnosti se zásadní symbolickou a divadelní složkou.¹¹ Právě Ronald Reagan je pro Gaddise jednou z hlavních postav tohoto světodějného dramatu se základní morální linií – téměř zde i přebírá jeho rétoriku o „říši zla“ a jednoznačně vnímá USA jako mocnost stojící na straně dobra. V těchto pasážích zní Gaddis nejsilněji jako učitel ortodoxní školy, na rozdíl od původních prací 50. let navíc mající výhodu znalosti výsledku, jež mu umožňuje užívat až triumfálních tónů.

Ke své čtvrté tezi o účinnosti demokracií v udržování koalic a demokratickém realismu versus autoritativním romantismu se vrací průběžně v celé práci. Je navíc úzce spjata s úvodní ideou o diverzifikaci moci, jež se ukázala být méně škodlivou pro alianci vedenou USA než pro komunistický blok a sovětskou říši. Zvolil ji dokonce za hlavní součást 3. kapitoly, nazvané *Command versus Spontaneity*. Nutno však říci, že jeho rozbor sporu mezi reformní spontaneitou demokratického kapitalismu a řízenou ekonomikou marxistických diktatur – jakkoli zajímavě uveden na pozadí Disraeliho románu *Sybil: The Two Nations* z roku 1845 – patří ke slabším pasážím knihy. Jeho ideologické rozlišení vyznívá poněkud ploše, nehledě na to, že

10 NIALL FERGUSON, *Colossus: The Rise and Fall of the American Empire*, London 2004 (*Colossus: Vzestup a pád amerického impéria*, Praha 2006); MICHAEL HARDT, ANTONIO NEGRI, *Empire*, Harvard 2000; PATRICK BUCHANAN, *A Republic, Not an Empire*, New York 1999.

11 Zajímavé je, že nezmiňuje profesi dramatika u Václava Havla, kterého jinak pochopitelně mezi morálními vůdci 80. let též uvádí.

není prosto omylů, jakým je např. tvrzení, že základní struktury sociálního státu blahobytu (social welfare state) existovaly na Západe již v roce 1914.¹²

Za nejlepší pasáže Gaddisovy knihy naopak považují části, které se věnují pátému momentu z původního seznamu hypotéz z roku 1997, tedy průzkumu dopadu existence nukleárních zbraní na průběh studené války i celkové strategické úvahy obou velmocí. Gaddis zde znovu potvrzuje, že pokud jde o znalost strategií celého konfliktu, stěží najde mezi historiky sobě rovného.¹³ Právě v těchto pasážích o strategických úvahách přichází Gaddis s názorem, který podle vlastních slov pokládá ze jeden z nejcennějších závěrů této studie, totiž že „studená válka byla momentem, během něhož se začala hroutit jedna z odvěkých premis – tedy že každá zbraň, jež je vynalezena, začne být také používána“.¹⁴ Trumanovo rozhodnutí nepoužít znovu jaderné zbraně (k čemuž se schylovalo v prosinci 1950, kdy do korejské války vstoupila proti jednotkám OSN, resp. USA, pozemní vojska ČLR) pokládá za revoluční a jeho implikace za převratné. Skvěle analyzuje Trumanovu strategii ve 2. kapitole *Deathboats and Lifeboats*, kde jde za běžný rozbor teorie zadržování (containment) právě až ke strategii a psychologii vojenského plánování v nukleárním věku.

Zatímco Trumanův zásadní význam pro americké dějiny i vývoj studené války je dnes – po úvodním podceňování – již zcela běžně uznáván, Gaddis jde dále především v rehabilitaci Eisenhowera, jehož dokonce pokládá za „zároveň nejsubtilnějšího a nejbrutálnějšího стратега jaderného věku“.¹⁵ Odmítá populární ideu, že zatímco Eisenhower se oddával golfu a lenošení, pravým hybatelem byl jeho ministr zahraničí John F. Dulles. Eisenhowerovo zásadní odmítnutí pracovat při vojenském plánování s myšlenkou „omezené jaderné války“ – v protikladu i k např. učení tehdy se objevující hvězdy strategických studií Henryho Kissingera a jeho rané teorii „flexibilní odpovědi“¹⁶ – považuje za naprosto klíčové a pro světovou bezpečnost přelomové: „Jelikož si nikdo nemohl být jistý, že emoce, napětí a strach nezpůsobí eskalaci omezených válek, bylo nezbytné zajistit, aby bylo obtížné takové války vést: a to znamenalo *nepřipravovat* se na ně. Proto Eisenhower – velký stoupenec Clausewitzeho – trval na plánování *pouze* totálních válek. Cílem bylo zajistit, aby nemohla vypuknout vůbec žádná válka.“¹⁷

12 J. L. GADDIS, *We Now Know: Rethinking Cold War History, The Cold War*, s. 86.

13 Tento nárok se počíná již od jeho další klíčové práce, *Strategies of Containment: A Critical Appraisal of Postwar American National Security*, Oxford 1982. K tomu srov. přepracované vydání *Strategies of Containment: A Critical Appraisal of Postwar American National Security During the Cold War*, Oxford 2005.

14 JOHN LEWIS GADDIS, *Response to Painter and Lundestad*, *Cold War History* 1/2007, s. 117.

15 J. L. GADDIS, *We Now Know: Rethinking Cold War History, The Cold War*, s. 66.

16 Srov. HENRY KISSINGER, *Nuclear Weapons and Foreign Policy*, New York 1957.

17 J. L. GADDIS, *We Now Know: Rethinking Cold War History, The Cold War*, s. 68.

Gaddis tak v těchto skvělých pasážích o „velké strategii“ dokládá platnost své starší hypotézy o nukleárních zbraních, jejichž existence sice paradoxně zabránila vypuknutí ozbrojeného konfliktu mezi USA a SSSR, avšak zároveň přinesla dlouhodobou trvalost a jen velmi obtížnou narušitelnost základního paradigmatu bipolárního vymezení světové arény (s nezúčastněnými, i např. ČLR, jako pouhými doplňujícími aktéry bipolarity, nikoli samostatnými mocenskými póly).

Populární přijetí Gaddisovy studie bylo velmi pozitivní – server *Metacritic* shrnuje devatenáct novinových a časopiseckých recenzí, z nichž pouze dvě byly negativní.¹⁸ Odborné přijetí bylo rozpornější a přineslo jak polemickou výměnu názorů na stránkách *Cold War History*, tak zcela zásadní kritiku Tonyho Judta v *The New York Review of Books*. Historici David Painter a Geir Lundestad ve svých recenzích shrnují škálu hlavních výhrad:¹⁹ podle Paintera práce trpí opomíjením tzv. Třetího světa a obecně výkladu světové ekonomiky a vyznívá jako neobjektivní obhajoba americké politiky. Vytyká Gaddisovi malou pozornost věnovanou fenoménu dekolonizace a revolučního nacionalismu Třetího světa. Idealizace Reagana a líčení 80. let jako „éry naděje“ podle Paintera opomíjí např. „masivní intervence v zemích Třetího světa za Reaganovy vlády“.²⁰ Lundestad pak v teoretičtějším sporu vyčítá Gaddisovi vědeckou nekonzistenci – podle něj Gaddis opustil post-revizionismus 70. let a studii *We Know Now* se pevně přivázal k ortodoxním základům; podle něj právě tato studie spolu s pracemi Vojtěcha Mastného a Vladislava Zuboka a Konstantina Plešakova²¹ vytvořila v polovině 90. let paradigma tzv. nového tradicionalismu, které i nyní Gaddis hájí. Lundestad též souhlasí, že Gaddis se příliš soustřeďuje na velmocenské vztahy a nevnímá důležitost Třetího světa. Titul jedné Gaddisovy starší práce, *The Long Peace* (1987),²² to podle něj výmluvně dokládá: zatímco pro Evropu je 2. polovina 20. století érou dlouhého míru, pro Třetí svět – s jeho miliony mrtvých v zástupných válkách, které byly přímými vedlejšími důsledky velmocenské války studené – je toto označení zcela nemístné až „urážlivé“.²³ Ve sporu o naraci z hlediska velmocenské perspektivy (kterou – a podle něj ještě jednostranně proamericky – preferuje Gaddis) či z hlediska lokální dimenze upozorňuje na studii Odd Arne Westada *The Global*

18 <http://www.metacritic.com/books/authors/gaddisjohnlewis/coldwar?q=Gaddis%20Cold%20war>.

19 DAVID PAINTER, *A Partial History of the Cold War*, *Cold War History*, 4/2006, s. 527-534; GEIR LUNDESTAD, *The Cold War According to John Gaddis*, *Cold War History* 4/2006, s. 535-542.

20 D. PAINTER, *A Partial History of the Cold War*, s. 531.

21 VOJTECH MASTNY, *The Cold War and the Soviet Insecurity: The Stalin Years*, Oxford 1996; VLADISLAV ZUBOK, CONSTANTINE PLESHAKOV, *Inside the Kremlin's Cold War: From Stalin to Khrushchev*, Cambridge 1996.

22 JOHN LEWIS GADDIS, *The Long Peace: Inquiries into the History of the Cold War*, Oxford 1987.

23 G. LUNDESTAD, *The Cold War According to John Gaddis*, s. 537.

Cold War (2005), která příběh vypráví právě optikou zásadních dopadů na politický a sociální vývoj v Třetím světě.²⁴ Lundestad si též neodpustí nekorektní a poměrně osobní obvinění, že Gaddisův konzervatismus, který za jeho prací (a především portréty Reagana, Jana Pavla II. či Margaret Thatcher) vnímá, autor dříve kvůli politické situaci neprojevoval otevřeně, avšak po pádu SSSR, konci studené války a změně politického klimatu jej začal hlásat zcela nepokrytě.²⁵

Gaddis ve své odpovědi²⁶ především namítá, že kritici zcela opomněli zhodnotit základní hypotézy jeho nové práce, mezi než počítá hlavně teze o konci starého pravidla, že každé nové zbraně budou nakonec používány; že menší mocnosti, stejně jako nestátní aktéři, si vymohly pozoruhodnou míru autonomie; že respekt k lidským právům jako nečekaně silný mezinárodní prvek omezoval nakonec politiku obou velmocí; a že dynamika studené války se posunula od struktur v 70. letech k jednotlivým vůdcům v letech osmdesátých až k významu obyčejných lidí během let 1989-1991.²⁷ Lundestadovu výtku o putování školami teorií mezinárodních vztahů („Vytvořil jste post-revisionismus – a teď jste jej opustil!“, vyčetl mu prý Lundestad již v polovině 90. let.) má za irelevantní vzhledem ke konfrontaci s novými materiály, jejíž výsledek je mu cennější než náležitost k některé teoretické škole. Ostatně jediná škola, k níž patří, je podle jeho starého bonmotu Yale.²⁸

S nejzásadnější kritikou Gaddisovy studie pak přišel Tony Judt (mimo jiné autor velmi ceněné syntézy *Postwar: A History of Europe Since 1945*, New York 2005).²⁹ Podle něj pramení základní nevyváženost práce z toho, že Gaddis používá perspektivu jednoho z aktérů konfliktu, tedy USA. Tato jednostrannost výkladu pak zároveň vede k „nesmiřitelnému triumfalismu“. Podle Judta se jedná o „historii americké studené války, viděné z Ameriky, tak jak ji vnímala Amerika, a napsané způsobem nejméně přijatelným pro mnohé americké čtenáře“.³⁰ Kdyby byl Gaddis

24 ODD ARNE WESTAD, *The Global Cold War: Third World Interventions and the Making of Our Times*, Cambridge 2005.

25 G. LUNDESTAD, *The Cold War According to John Gaddis*, s. 540.

26 JOHN LEWIS GADDIS, *Response to Painter and Lundestad*, *Cold War History* 1/2007, s. 117-120.

27 J. L. GADDIS, *Response to Painter and Lundestad*, s. 117-118. Závěrečná teze o přesunu důrazu ze struktur na aktéry a veřejnost mi však přijde jen velmi slabě vyargumentovaná a stěží udržitelná jako víc než pouhý poutavý námět do mediálního zpravodajského klipu.

28 J. L. GADDIS, *Response to Painter and Lundestad*, s. 119. K tomu srov. recenzi VÍTA SMETANY, *Knihy o které se hovoří: John Lewis Gaddis, Studená válka*, *Dějiny a současnost* 2007, č. 7, s. 44.

29 TONY JUDT, *A Story Still to Be Told*, *The New York Review of Books* 2006, č. 5. Srov. www.nybooks.com/articles/18793.

30 T. JUDT, *A Story Still to Be Told*.

schopen vnímat konflikt též očima Moskvy, nemohl by podle Judta nikdy tak masivně nedoceňovat vliv Třetího světa. Ostatně od Chruščova, jak dokládají i Christopher Andrew a Vasilij Mitrochin, „KGB, na rozdíl od CIA, věřila, že Třetí svět je arénou, v níž je možno studenou válku vyhrát“.³¹ Zároveň podle Judta Gaddis ale podceňuje i skutečnost, že studená války byla zcela jinak než ve Washingtonu vnímána i v Británii, Francii či Itálii.

Právě podcenění těchto „národních variací“ a „kulturních aspektů“ studené války – tak dramatické, především pokud jde o Třetí svět – vede podle Judta k nejzásadnějšímu nedostatku Gaddisovy „nové studené války“: opominutí jejích příčin a starších kořenů i současných důsledků. Podle Judta je třeba studovat základní strategie sovětského chování k Západu již od let 1917-1919 (s významnými proměnami ve 20. a 30. letech, již za Stalinovy vlády), a nikoliv až od druhé světové války či od let 1946-1947 jako počátků války studené. Ignorování prehistorie studené války vidí Judt doplněné i o ještě zásadnější omyl odmítání spojitosti mezi událostmi studené války a kritickými fenomény světa po studené válce. Gaddis píše: „Tato kniha se nepokouší postihnout kořeny takových fenoménů světa po studené válce, jakými jsou globalizace, etnické čistky, náboženský extremismus, terorismus nebo informační revoluce.“³² Podle Judta je však zjevné, že – až na informační revoluci – jsou všechny tyto fenomény ve skutečnosti nedílnou a zásadní součástí studené války a její příběh by rozhodně vypadal jinak, pokud by jej Gaddis vyprávěl s citlivou pozorností právě vůči těmto fenoménům, jež formují i náš dnešní politický svět.

Kritický čtenář může tyto kontroverze, jež se nad novou Gaddisovou prací rozpoutaly, přijímat pouze s radostí nad odezvou, jež vyvolala, i nad vážností, s níž se o ní debatuje. Kritikům, kteří se vesměs shodují, že by byli raději, kdyby Gaddis napsal tuto knihu jinak, však nezbude, než vzít zavděk touto verzí. Českým čtenářům může být více než dostatečnou útěchou, že je to výjimečně významná – a podle mého soudu též i velmi zdařilá – populární syntéza dějiny studené války a že ji mají (avšak bohužel jako vůbec první a dosud jedinou z mnoha cenných Gaddisových knih) k dispozici i v českém překladu.³³

Jiří Ellinger

31 CHRISTOPHER ANDREW, VASILIJ MITROKHIN, *The World Was Going Our Way: The KGB and the Battle for the Third World*, London 2005, s. XXVI.

32 J. L. GADDIS, *We Now Know: Rethinking Cold War History*, s. XI.

33 JOHN LEWIS GADDIS, *Studená válka*, Praha 2006.